

تخت جمشید
سرود جاودانه سنگها

مهندس محمد حسن خواجه عبداللهي

اینک دارم گفتاری
اینک بشنوید
اینک گوش فراسپارید
و به یاد بسپارید همه گفتار آشکار مرا
ای گرد آمدگان از دور و نزدیک
ای خواستاران شنیدن
بشود تا در پرتو انیسه نیک
راستی و دانش نیک
برای پیشرفت همه مردمان جهان بکوشیم.
(سخنان زرتشت)

**راستی بهترین خوشبختی است، خوشبخت کسی است که
خواهان خوشبختی دیگران باشد.**
(دعای ایرانیان باستان)

گذشته چندین هزار ساله این مرز و بوم کهن حکایتی است ماندگار از
تاریخ پرفراز و نشیب ملتی با روحی جاودانه.
اجداد ما ایرانیان همواره در عرصه تمدن بشری یادگارهای شگفت انگیزی
از فرهنگ مادی و معنوی آفریده و سهم بالایی در تمدن جهانی داشته
اند.

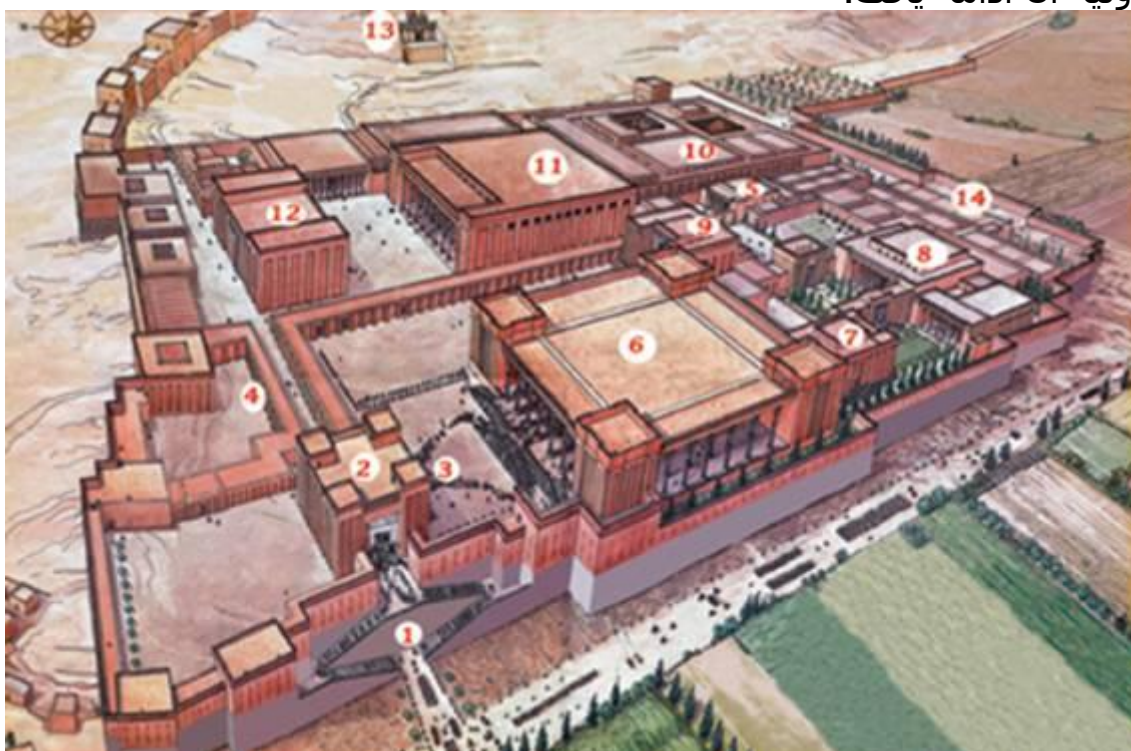
در این میان تمدن هخامنشیان که تجلی بی بدلیل آن در بنای جاودانه
تخت جمشید رخ می نماید منیعی الهام بخش و سرچشمه ای ماندگار
در نشان دادن باورهای ایرانیان در وسعتی به اندازه تاریخ حیات ایران
قلمداد می گردد.

این بنا را تخت جمشید یا قصر شاهی جمشید پادشاه اسطوره ای ایران
می نامند که در شاهنامه فردوسی بزرگ ساختن کاخهای باشکوه به او
که دیو و جنها تختش را حمل می کردند نسبت داده شده.
بر اساس سنگ نبشته های کشف شده نام اصلی تخت جمشید پارسه
بوده است. اروپاییان آنجا را پرسپولیس نامیده اند مرکز تمدن پارس شهر
پارسیان. صدف کهنسالی که جای جای آن در نهایت صلابت، استواری و

سکوت فریاد فریاد انسان دوستی، صلح، دانش، هنر و زیبایی را به گوش جهانیان می‌رساند.

عقاید مختلفی در باره تخت جمشید وجود دارد؛ پایتخت، خزانه، مکانی مقدس، محل برگزاری جشنها، نوعی سازمان ملل یا مجلس بزرگان و دانشمندان.

آنگونه که در منابع گوناگون تاریخی آمده است ساخت تخت جمشید که یکی از گرانبها ترین آثار تاریخی جهان است در حدود ۲۵ قرن پیش در دامنه غربی کوه رحمت، به عبارتی میترا یا مهر و در زمان داریوش اول هخامنشی آغاز گردید و سپس توسط جانشینان وی با تغییراتی در بنای اولیه آن ادامه یافت.

باستان شناسان بر اساس شواهد موجود به این نتیجه رسیده اند که تخت جمشید در زمان آبادانی اینگونه بوده

بر اساس خشت نبشته های کشف شده در تخت جمشید در ساخت این بنای باشکوه معماران، هنرمندان، استادکاران، کارگران، زنان و مردان بیشماري شرکت داشته اند که علاوه بر دریافت حقوق از مزایای بیمه کاری خویش نیز استفاده می کرده اند.

قرآن کریم در سوره کهف از پادشاهی عادل به نام ذوالقرنین یاد می کند، او همان کورش بزرگ است که سلسله هخامنشیان را بنیاد نهاد. افلاطون فیلسوف بزرگ یونان باستان صلح دوستی، عدالت و مدیریت برجسته او را به نیکی می ستاید و از او به عنوان فرمانروایی که تمام مردمان تحت امر خویش را حقوق مردم آزاد بخشید یاد می کند.

تصویر کورش بزرگ در پاسارگاد

کورش پس از فتح بابل نخستین فرمان جهانی حقوق بشر را که از آموخته هایش از فرهنگ غنی و پربر ایران باستان نشأت گرفته بود به تمام جهانیان اعلام نمود. این فرمان که هم اکنون در موزه بریتانیا نگهداری می شود، بر استوانه ای از گل پخته نوشته شده و همچون نگینی بر تارک فرهنگ بشری می درخشد.

بخشی از متن منشور:

من با صلح و دوستی به بابل وارد شدم. در عین شعف و شادی مردم کاخ پادشاهان و جایگاه سلطنت را تصرف نمودم. سپاهیان بی شمار من با آرامش وارد بابل شدند. من برده داری را برانداختم، من از خرابی خانه های آنان مانع شدم. من نگذاشتم اهالی از هستی ساقط شوند. همه مردم را گرد آوردم و در خانه هایشان از نو مستقر نمودم. من برای همه جهانیان جامعه ای آرام مهیا نمودم.

منم کورش, شاه شاهان, شاه سومر و آكد, شاه بابل, شاه دادگر, پسر كمبوجيه.

فرمان آزادي كورش بزرگ (نخستين فرمان جهاني حقوق بشر)

پلکان ورودی ۱:

در شمال غربی تخت جمشید پلکان ورودی همچون دستانی که آرنج خویش را خم کرده و بر آن است تا مشتاقان خود را از زمین بلند کرده و در سینه گرم خود جای دهد, قرار گرفته است. این پلکان دوطرفه به طول هفت متر و به ارتفاع ۱۱۱ پله است که هرکدام به ارتفاع ۱۰ سانتی متر می باشد. پله ها را کوتاه تر از معمول ساخته اند تا راحتی حضور و ابهت مهمانان گرانقدر و پیران فرزانه ای که تصاویرشان با لباسهای فاخر و بلند بر دیوارهای تخت جمشید نقش بسته هنگام بالا رفتن حفظ شود.

نمای بازسازی شده پلکان ورودی تخت جمشید در کنار تصویر کنونی آن

کاخ یا دروازه ملل ۲:

پس از بالا رفتن از پلکان ورودی تخت جمشید به ورودی پاشکوهی برمی خوریم که دو گاو نر بزرگ همچون نگهبانانی بر جرزهای آن جا گرفته اند. بر اساس یکی از عقاید ایرانیان باستان, گاو اولین حیوان آفریده شده توسط اهورامزدا (خداوند جان و خرد) و همچنین سمبل برکت بوده است.

نمای ورودی دروازه ملل

بالای جرزها سنگ نبشته ای به سه زبان عیلامی، پارسی باستانی و بابلی حک شده:

من خشایارشاه این بارگاه همه ملل را به توفیق اهورا مزدا ساختم. از همین روی آنرا کاخ یا دروازه همه ملل نامیده اند. پس از عبور از ورودی دروازه ملل به سالن انتظار می رسیم. سقف این سالن با ارتفاعی حدود ۱۶/۵ متر بر روی دیواری خشتی و چهار ستون استوار بوده. کاملترین ستون تخت جمشید نیز یکی از همین سه ستون است که بازسازی شده است.

میهمانان بر روی کرسی های سنگی اطراف می نشستند تا اجازه ورود به بارگاه شاهی بیابند.

کرسی سنگی کاخ ملل

دو جرز درگاه شرقی کاخ ملل با دو موجود خیالی تزیین گردیده است. بال عقاب بلندپرواز که نشان پرچم ایران باستان بوده، بدن گاو قوی هیکل که سمبل برکت بوده و سر شاهان هخامنشی هم شاه را همچون موجودی قدرتمند که در حال نگهبانی از کشور است نشان می دهد.

خروجي دروازه ملل

حوض سنگي ۳:

بزرگترین قطعه سنگ تخت جمشید که درون آن مانند يك حوض خالي شده ۱۵۰ تن وزن دارد و در جنوب شرقي کاخ ملل قرار گرفته است. به نظر مي رسد این حوض سنگي نوعي آب نما نیز بوده است.

حوض سنگي تخت جمشید

روش اتصال سنگها:

در انتهاي خيابان سپاهيان که کاخ ملل را به کاخ ناتمام وصل مي نموده بخشي از يك ستون روي زمين افتاده است. روي این ستون حفره هايي است که در آن سرب مذاب مي ريختند. سرب مذاب پس از سرد شدن سخت مي شده و دو قطعه سنگ را به هم متصل مي نموده.

حفره هايي که براي اتصال سنگها بکار مي رفته

از حفره های مکعبی شکل پیشانی قطعه ستونها با استفاده از مکعب های سربی برای هم مرکز نمودن آنها استفاده می شده.

کارگاه تخت جمشید:

در شمال خیابان سپاهیان دو سرستون با سر عقاب، گوش گاو و پنجه های شیر قرار دارد. این سرستونها در همین مکان کشف شده و بر روی پایه هایی نصب گردیده. گفته می شود که این مکان کارگاه تخت جمشید بوده.

یکی از سر ستونهای پیدا شده در کارگاه تخت جمشید، این سرستون

قرار بوده بالای یکی از ستونهای تخت جمشید قرار گیرد

دیوارهای کوتاه کاهگلی:

دیوارهای کوتاه کاهگلی در تخت جمشید بازسازی شده اند تا بازدید کنندگان بتوانند دیوارهای بلندی را که روزی به جای آنان قرار داشته به تصور درآورند.

سخنان کورش: بترسید از خدایی که جاودان است، که همه چیز را می بیند و بر همه چیز قادر است و این نظم فساد ناپذیر، از بین نرفتنی و خطا ناپذیر را که بیایي و عظمت آن وصف ناپذیر است را در جهان برقرار کرده است.

موزه ۵:

باستان شناسان یکی از کاخهای تخت جمشید را بر اساس نمای بیرونی آرامگاه های تخت جمشید و نقش رستم بازسازی کرده اند. این کاخ اکنون موزه تخت جمشید است. کلیه ستونهایی که در تخت جمشید وجود دارند روزگاری مانند ستونهای موزه سقفی را بالای خود داشته اند. کسانی که می خواهند بدانند کاخهای تخت جمشید قبل از تخریب چگونه بوده می توانند از این موزه بازدید کنند.

کاخ آپادانا:

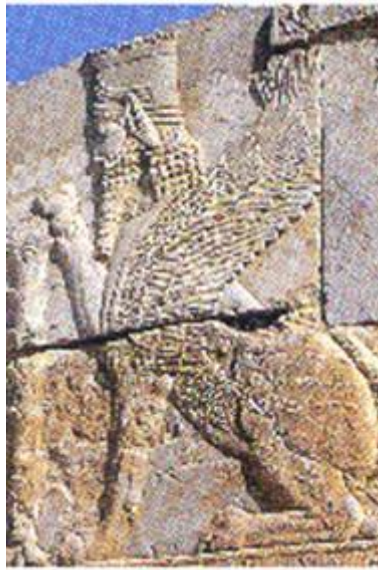
آپادانا در لغت به معنای بار عام یا ملاقات شاه با عموم مردم است. سالن این کاخ توسط داریوش بزرگ و پلکان آن توسط خشایار شاه ساخته شد.

تصویر امروزی کاخ آپادانا در زیر تصویری که باستانشناسان از زمان آبادانی آن حدس زده اند

زیباترین نقش‌های تخت جمشید بر دیوارهای پلکان شرقی این کاخ سنگ تراشی شده است که نشان می‌دهد ایرانیان یکی از نخستین ملت‌های آشنا به علم و هنر گرافیک بوده‌اند.

نقش شیر بالدار انسان سر که بیانگر موجودی افسانه‌ای است که که نگهبان گنج‌خانه و معبد بود به شمار می‌رفته.

شیر بالدار انسان سر

نقش حمله شیر به گاو که نشان دهنده آمدن نوروز به همراه طلوع خورشید در صبح نوروز بوده است.

حمله شیر به گاو

نقش افسران نیزه دار افسران را بترتیب يك در میان در لباس‌های معروف به پارسی و مادی نشان می‌دهد. افسرانی که کلاه استوانه‌ای بر سر دارند معروف به پارسی هستند و آنان که کلاه نیم کره‌ای بر سر دارند معروف به مادی هستند.

افسران نیزه دار

نقش گل نیلوفر که زینت بخش اکثر نقشه‌های تخت جمشید است، نماد تمدن هخامنشیان و سمبل صلح و دوستی بوده. گفته می‌شود ۱۲ گلبرگ این گل ۱۲ ماه سال را نشان می‌دهد.

دو نما از نقش گل‌های نیلوفر تخت جمشید

نقش هدیه آورندگان که در سمت چپ پلکان شرقی کاخ آپادانا سنگ تراشی شده نمایندگان ۲۳ استان تابع پادشاهی ایران را نشان می‌دهد که در حال حمل هدایای خود می‌باشند. در این نقش بزرگان مملکتی بطور يك درمیان در لباس‌های معروف به پارسی و مادی دست نماینده اول هدیه آورندگان را گرفته و به سوی پادشاه راهنمایی می‌کنند. این نقش بخشی از مراسم بار پادشاهی را نمایش می‌دهد.

هر گروه از نمایندگان با يك درخت سرو كه سمبل جاودانگي بوده از يكديگر جدا شده اند.

نقش سپاه جاویدان در سمت راست پلکان شرقی کاخ آپادانا به تصویر در آمده. تعداد نفرات این سپاه هیچ گاه کمتر از ۱۰ هزار نبوده و هرگاه یکی از آنان کشته و یا مریض می شده سریع يك نفر جایگزین او می شده از همین روی آنان را سپاه جاویدان گفته اند.

سپاه جاویدان

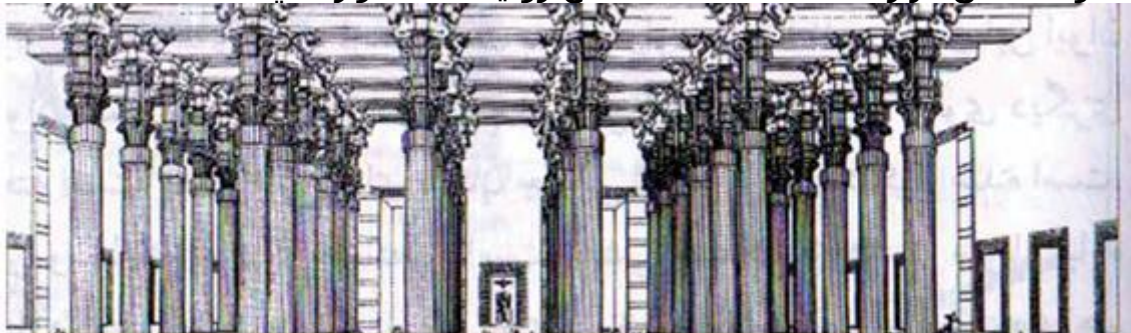

نقش بزرگان ایران با گل نیلوفری در يك دست سران مملکت ایران را نشان می دهد که دست یکدیگر را گرفته و گفتگو کنان به سمت کاخ آپادانا در حال حرکتند.

نقش افراڊي که در حال آوردن فرش، صندلي و درشکه شاهي هستند که در سمت راست پلکان شرقي کاخ آپادانا نشان داده شده است. به نظر مي رسد نقش تنها زن تخت جمشيد را بر محور مرکزي چرخ اين درشکه ها مي توان ديد.

کاخ آپادانا با سقفي به بلندي حدود ۲۰ متر بلند ترين و باشکوه ترين ساختمان تخت جمشيد است. اين کاخ داراي سه ايوان و يك سالن مرکزي با ۷۲ ستون بوده که نشان دهنده جايگاه اين عدد در فرهنگ ايران باستان بوده. بر روي اين ستونها سرستوني به شکل گاو يا شير با وزني حدود ۱۴ تن قرار داشته که سقف کاخ روي آن استوار مي شده.

در وسط ديوارهاي کوتاه کاه گلي اطراف کاخ آپادانا ناودانهاي سنگي قرار دارد که آب پشت بام را به سيستم آب زير زميني براي خروج از تخت جمشيد انتقال مي داده.

سخنان داریوش: خدای بزرگ است اهورا مزدا که این زمین را آفرید که آن آسمان را آفرید که مردم را خلق کرد و به مردم شادی داد. میل من آن است به آنچه که راست است. انسان دروغگو را دوست نیستم.

کاخ تچر یا آینه ۷:

کاخ تچر در جنوب غربی کاخ آپادانا قرار دارد و کف آن ۲/۵ متر از کف کاخ آپادانا بالاتر می باشد. بر اساس سنگ نبشته ای که بر دیوارهای آن حک شده توسط داریوش بزرگ ساخته شده است. سنگهای این کاخ چنان صیقلی و براق بوده که فرد می توانسته تصویر خود را در آن ببیند از همین روی آنرا کاخ آینه نیز نامیده اند.

!Error

باستان شناسان بر اساس شواهد موجود به

نتیجه رسیده اند که کاخ تچر در زمان آبادانی اینگونه

این

بوده

تصویر شاه بر درهای شمالی و جنوبی نقش بسته. بر درهای شرقی و غربی نیز شاه در حال جدال با حیوانات دیده می شود.

کاخ هدیش ۸:

احداث کاخ هدیش توسط داریوش بزرگ شروع شده و بدست خشایارشا به اتمام رسید. در سنگ نبشته های بدست آمده هر دو کاخ هدیش و تچر به هر دو نام خوانده شده اند. این کاخ دارای سالنی با ۳۶ ستون بوده است. نقش شاه را می توان بر درهای کاخ هدیش مشاهده نمود بطوریکه دو مستخدم چیزی شبیه چتر را بالای سر او گرفته اند.

از شمال به جنوب کاخ هدیش راه آبی زیر زمینی در دل سنگ کنده شده که آب کاخ را به بیرون انتقال می داده است.

کاخ مرکزی, سه دروازه یا شورا۹:

کاخ مرکزی در مرکز تخت جمشید واقع شده است و دارای سه دروازه است که توسط اردشیر اول بنا گردیده است. بر بدنه درگاه شرقی کاخ نقوش شاه و ولی عهدش نشسته بر تخت و به روی دست نمایندگان دیده میشود. نقش شاه در حال خروج از درهای شمالی و جنوبی کاخ دیده می شود.

نقش گل نیلوفر را بر پاگرد دره‌های کاخ می‌توان دید. سرستون‌های این کاخ به شکل موجودی است با سر انسان و بدن حیوان. پلکان این کاخ شبیه پلکان ورودی تخت جمشید است که بر بدنه آن نقش بزرگان مملکتی حک گردیده است. گفته می‌شود این کاخ محل برگزاری جلسات شاه با بزرگان بوده.

سنگ تعیین نوروز

در مرکز این کاخ سنگی بر روی زمین کار گذاشته شده که گفته می‌شود از آن برای تعیین نوروز و استخراج تقویم استفاده می‌شده. در دیوار شرقی این کاخ سوراخی بوده که فقط در صبح نوروز و صبح روز اول مهر هنگام طلوع خورشید نور را به مرکز این سنگ می‌تابانده.

سنگ نبشته‌ای از زمان هخامنشیان بدست آمده که نشان می‌دهد ستاره‌شناسان ایران باستان می‌توانسته‌اند ماه گرفتگی، خورشید گرفتگی و محل و زمان دقیق آنرا پیش‌بینی کنند.

خزانه ۱۰:

در فاصله بین کوه و موزه تخت جمشید ته ستونهایی است که بر روی آنها ستونها و سقف بنایی قرار داشته است که گفته می شود خزانه تخت جمشید بوده.

دو تابلو سنگی که در این مکان کشف شده متعلق به پلکانهای شمالی و شرقی کاخ آپادانا بوده که یکی را همین جا سر پا کرده اند و دیگری را به موزه ایران باستان در تهران انتقال داده اند. این نقشها بخشی از مراسم معرفی بار عام را نشان می دهد اکنون نقش افسران نیزه دار به جای این نقشها دیده می شود.

کاخ صد ستون ۱۱:

ساخت کاخ صدستون توسط خشایارشاہ آغاز و بدست اردشیر اول به پایان رسید. کاخ صدستون با زیربنایی حدود ۴۶۹۰ متر مربع بزرگترین تالار سرپوشیده دنیای کهن بوده. این کاخ دارای صد ستون در ده ردیف ده تایی و ۸ دروازه در چهار طرف، یعنی دو دروازه در هر طرف بوده.

بر دروازه های جنوبی این کاخ شاه بر تخت که روی دست نمایندگان ۲۸ قوم تابع پادشاهی است قرار دارد. بازدید کنندگان قرون گذشته تخت جمشید که پیشرفت تکنولوژی مانند امروز نبوده نمی توانستند تصور کنند که انسان توانایی ساخت چنین بنای باشکوهی داشته باشد، بنابراین احداث این بنای باشکوه را به دیو و جنهایی نسبت می داده اند که بر اساس آنچه فردوسی بزرگ گفته تخت پادشاهی جمشید را حمل می کرده اند. لذا آنها پنداشتند شاهی که بر این تختها نشسته همان جمشید است و این بنا را تخت جمشید نامیده اند.

شاه روی تخت (تخت جمشید)

بر دروازه های شمالی، شاه روی صندلی آراسته ای نشسته و ۱۰۰ افسر نیزه دار که از فرماندهان لشکر ایران بوده اند در ۵ ردیف در زیر پای او ایستاده اند. در اصل آنها در جلو پادشاه ایستاده اند که برای نمایش آنها بر دیوار مجبور شده اند آنها را در زیر پای او سنگ تراشی کنند.

بر دروازه های شرقی و غربی نیز نقش شاه در حال جدال با حیوانات حک گردیده. در کلیه نقشهایی که جدال شاه با حیوانات را به تصویر می کشد گاه شاه با یک حیوان مانند شیر یا گاو در حال نبرد است و گاه با موجودی می جنگد که ترکیبی از اندامهای چند حیوان مانند مانند شیر، گاو، عقاب و عقرب است. آنگونه که در شاهنامه فردوسی بزرگ آمده شاید بتوان نبرد شاه با حیوانات را نبردی بزرگ برای اثبات تواناییش برای رسیدن به تخت شاهی قلمداد نمود.

در کنار درب غربی ایوان شمالی کاخ صدستون سنگی مکعبی شکل بر روی زمین افتاده که نقش چهار شیر و گاو به زیبایی هرچه تمامتر بر روی آن حک شده است.

کاخ یا دروازه ناتمام ۱۲:

در شمال شرقی تخت جمشید روبروی کاخ صدستون کاخی ناتمام قرار دارد. قرار بوده کاخی مانند کاخ ملل در اینجا بسازند که ناتمام مانده. این مکان از نظر آموزشی و دانش مهندسی حائز اهمیت زیادی است به گونه ای که می توان دریافت که چگونه سنگها را در کنار هم یا بر روی یکدیگر قرار می داده و نقش برجسته های روی آنها بوجود می آوردند.

ستونهای نیمه کاره ای در داخل کاخ ناتمام قرار دارد. بر پایه یکی از این ستونهای نیمه کاره، دو قطعه سنگ که بوسیله بستهای سربی به هم اتصال داده شده دیده می شود. سر ستونی که در کنار کاخ ناتمام قرار دارد روزگاری روی ستونی با ارتفاع بیش از ۱۰ متر قرار داشته.

آرامگاه ها ۱۲:

در تخت جمشید دو آرامگاه وجود دارد که نمای بیرونی آن شبیه به نمای خارجی کاخها می باشد. هر آرامگاه اتاقک کوچکی است که در دل کوه کنده شده است. در بالای آرامگاه شاه بر تخت روی دست نمایندگان در حال نیایش در مقابل ماه و آتش یا خورشید دیده می شود. آرامگاه شمالی مربوط به اردشیر سوم است و آرامگاه جنوبی اردشیر دوم را در خود جای داده است.

سیستم زهکشی یا آب زیر زمینی تخت جمشید:

در زیر تمام کاخ‌های تخت جمشید آبرو زیر زمینی سنگی ساخته شده که آب باران و فاضلاب را بیرون می‌برده. از راه پلکان سنگی که در گوشه کاخ شرقی کاخ صد ستون قرار دارد می‌توان به درون این آبراه رفت.

چاه سنگی:

در دامنه کوه رحمت چاهی به حجم ۵۷۴ هزار لیتر در سنگ حفر شده که نشان از توان بالا و اراده پولادین گذشتگان ما دارد. به نظر می‌رسد هدف از حفر این چاه جلوگیری از ورود سیلاب کوهستان به درون کاخها و همچنین تامین آب آشامیدنی تخت جمشید بوده است.

سنگ نبشته‌ها:

از مهمترین آثار باقی مانده در تخت جمشید سنگ نبشته‌ها هستند که سند سواد و دانش ایرانیان باستان به شمار می‌روند. گفته می‌شود خطوط میخی این سنگ نبشته‌ها با طلای ناب پر شده بوده. اکثر این سنگ نبشته‌ها به سه زبات هستند که اثبات می‌کند تخت جمشید بنایی بین المللی بوده است

آغاز این سنگ نبشته‌ها با ستایش اهورامزدا خداوند جان و خرد سندی است به استحکام سنگ که از خداپرستی ایرانیان باستان حکایت دارد. این سنگ نبشته‌ها اثبات می‌کنند که ادعای افرادی که معتقدند اعراب خداپرستی را برای ما به ارمغان آوردند قابل قبول نیست.

پروردگارا این کشور را از دروغ، دشمن و قحطی محفوظ بدار. این یکی از جملات سنگ نبشته‌ای است که به دستور داریوش بزرگ بر دیوار جنوبی تخت جمشید حک شده است. محل این سنگ نبشته در تصویر بازسازی شده اول متن با شماره ۱۴ نشان داده شده است.

نقش انسان بالدار:

نقش انسان بالدار که در دین زرتشت به آن فروهر می‌گویند بخش اهورایی وجود انسان است که پس از مرگ بسوی اهورامزدا باز می‌گردد. این انسان بالدار دست راستش را به نشانه دعا بسمت آسمان بلند کرده و در دست چپش حلقه مهر و دوستی خداوند قرار دارد. بالهای افراشته دو طرف نشانه اعمال نیک یا همان اندیشه، گفتار و کردار نیک است که باعث تکامل انسان و پرواز او بسوی آسمان می‌شود. بالهای پایین نشانه اعمال بد است که انسان را به زمین زده و نابود می‌کند.

حلقه دور کمر او بیانگر دایره زندگی است که انسان همواره بر روی آن در حال حرکت است. هر کس خوبی کند خوبی می‌بیند و هر کس بدی کند بدی خواهد دید.

دنباله جلو بیانگر راستی هایی است مانند راستگویی، خلاقیت، دوستی، سازندگی و هر آنچه که به پیشرفت انسان کمک می نماید و باید آنها را دنبال نمود.

دنباله عقب بیانگر ناراستی هایی مانند دروغ، تقلید، کینه، ویرانگری و هر آنچه مانع پیشرفت انسان می شود و باید از آنها دوری جست.

ی